

## ארצות הברית ומשבר אוקראינה -

### השלכות לזירת הפנים והתחרות הבין-מעצמתית

אלדד שביט | 22 במארס, 2022 | גיליון 1576

התמודדות ארצות הברית עם משבר אוקראינה מתמקדת במאמצים להעביר סיוע צבאי, לשמר ולחזק את התאום עם בעלות הברית באירופה ובנאט"ו ובהידוק הבידוד הכלכלי והמדיני של רוסיה. מוקדם לשרטט תרחישי סיום למערכה ובוודאי לסכם את משמעויותיו הרחבות של המשבר על ארצות הברית ועל התחרות הבין-מעצמתית. עם זאת, עד כה הממשל מפגין נחישות ובחודשים הקרובים הוא מתכוון לפעול ביתר שאת לחיזוק דימויו של הנשיא בידן כמנהיג שגיבש קואליציה רחבה מול רוסיה, הגובה ממנה מחיר ניכר על תוקפנותה וכי לא תביא להישגים מדיניים. זאת, הן במסגרת ההיערכות לקראת בחירות האמצע לקונגרס (נובמבר 2022), שמסורתית אמנם עוסקות בנושאי פנים, אך המערכה באוקראינה מזמנת לממשל הזדמנות לתקוף את מדיניות הרפובליקנים בנושא רוסיה ולהאשימם בהידרדרות כלכלית. זאת, בד בבד עם כוונה להמחיש לסין, יריבתה העיקרית של ארצות הברית, כי לממשל האמריקאי המוטיבציה והיכולת להגן על האינטרסים שלה.

מדיניות הממשל האמריקאי לגבי המשבר באוקראינה מתמקדת, מאז תחילתו, בשלושה מישורי פעולה:

- **העברת סיוע צבאי לאוקראינה** - יחד עם מדינות נוספות ממשיך הממשל להעביר בקצב מהיר סיוע צבאי לשטח אוקראינה. מאז תחילת המשבר [אישר הממשל חבילות סיוע צבאי](#) תקדימיות בסך של כמיליארד דולר. האחרונה שבהן כללה כמאה מל"טים מתאבדים (Switchblades) וכ-9,000 משגרי כתף (AT-4 6,000, כ-2,000 טילי נ"ט ג'אוולין ו-800 טילי נ"מ מסוג סטינגר). ארצות הברית מדגישה כי הצבא האוקראיני כבר החל להשתמש באמל"ח שהועבר, אשר מוכח כאפקטיבי בפגיעה במהלכי הצבא הרוסי.
- **שימור וחיזוק התאום בין ארצות הברית לבעלות בריתה באירופה ובנאט"ו** - המאמצים שהוביל הנשיא ג'ו בידן מתחילת הפלישה הרוסית לאוקראינה ועוד קודם לכן, יגיעו השבוע לשיאם כאשר הוא יגיע [לבריסל](#) וישתתף בפסגת ראשי מדינות נאט"ו, ייפגש עם ראשי המדינות החברות באיחוד האירופי וייקח חלק בפסגת ראשי ה-G7. מיד לאחר מכן צפוי בידן לבקר בפולין. מאז תחילת המשבר הקפיד הנשיא האמריקאי להוביל קו ברור

של שיתוף פעולה ותאום מלא בינו לבין עמיתיו בנאט"ו ובאירופה. לאורך השבועות האחרונים בלטה מחויבותו החד-משמעית להגנה על ביטחון חברות נאט"ו, כאשר [פעם אחר פעם](#) הוא חזר על כך ש"ארצות הברית תגן במלוא העוצמה על כל סנטימטר משטחה של נאט"ו".

- **בידודה הכלכלי והמדיני של רוסיה** – הממשל ממשיך לגבות מחיר כלכלי כבד מרוסיה ולאחרונה אף הודיע הנשיא בידן כי ארצות הברית [תחדל מלרכוש נפט מרוסיה](#) וכך תפגע "בעורק הראשי של הכלכלה הרוסית". בריטניה מתכוונת להפסיק לקנות נפט רוסי עד סוף 2022. מדינות אירופה תמשכנה אמנם לייבא נפט מרוסיה אך בה בעת מתחזק המאמץ הניכר באירופה לאתר לו אלטרנטיבות ולחדול מהישענות על רוסיה בהקשר זה. יודגש, כי הנשיא בידן החריף בימים האחרונים את הרטוריקה נגד בפוטין והאשימו ב"פשעי לחימה" ובכוונה להשתמש בנשק כימי.

מוקדם עדיין לסכם תרחישים אפשריים של המערכה על אוקראינה, ובוודאי לגבי המשמעויות הרחבות של המשבר על ארצות הברית והתחרות הבין-מעצמתית. זאת, בין היתר עקב הדינמיות של ההתרחשויות בשטח והשפעתן על ההחלטות המדיניות שעוד יתקבלו בארצות הברית ובמדינות אירופה. הקצב המהיר של ההתפתחויות ובעיקר הדחיפות שאפיינה את תהליכי קבלת ההחלטות של הנשיא בידן ועמיתיו בנאט"ו עד כה, יש בהם כדי להעיד כי מהלכים שנראו לפני מספר שבועות כבעלי סבירות נמוכה, נחשבים עתה כמובנים מאליהם. לכן יש לקחת בחשבון שגם מה שנראה כעת כהתפתחות שאינה הגיונית עשויה להיתפס בעוד מספר שבועות כבלתי-נמנעת, בפרט אם תהייה הידרדרות בשטח.

עם זאת, ניתוח של המדיניות וההתנהלות של הנשיא בידן וממשלו מעלה כבר עתה מספר תובנות, שסביר כי הדינמיקה סביבן תאפיין את הזירה האמריקאית בחודשים הקרובים. עם כניסתו לבית הלבן, הממשל הציב בראש סדר העדיפויות שלו את הטיפול בסוגיות הפנים בדגש על שדרוג כלכלי וחברתי; בזירה הבינלאומית: במוקד עמדו התחרות האסטרטגית עם סין, קידום סוגיית האקלים, ביסוס היחסים עם אירופה. אשר לרוסיה - הכוונה הייתה להתעמת עימה, אך באופן מבוקר ותוך שיח. נקודת התייחסות חשובה ביותר נחשבה בחירות האמצע לקונגרס, שיתקיימו בנובמבר 2022, ובהקשר זה המאמץ להבטיח רוב דמוקרטי - שהינו תמיד אתגר קשה עבור ממשלים אמריקאיים מכהנים. המשבר במזרח אירופה מחייב את הנשיא בידן וממשלו להתאים את סידרי העדיפויות, אבל הוא אינו משנה מהותית את הכוונה להתמקד ביעדים הראשוניים שהממשל הציב לעצמו: זירת הפנים והתחרות מול סין.

נראה כי בחודשים הקרובים, בישורת האחרונה לקראת בחירות האמצע, הממשל יתמקד במינוף התנהלותו סביב המשבר באוקראינה כדי לסייע למפלגה הדמוקרטית להצליח בבחירות. מסורתית ובוודאי בשנים האחרונות, הבחירות בארצות הברית בכלל ולקונגרס בפרט מוכרעות על ידי השפעת סוגיות פנים על הבוחר. ההנחה הרווחת הנה כי קיים איום ממשי על

הרוב הנוכחי המצומצם של הדמוקרטים בסנאט ויתכן גם בבית הנבחרים. כן סביר שגם בבחירות הקרובות, יעסיקו את הבוחר הבעיות הכלכליות ובעיקר האינפלציה הגואה בארצות הברית. אולם, הממשל צפוי להדגיש כי המפלגה הרפובליקנית, במדיניותה האוהדת לרוסיה ולנשיא פוטין, חיזקה במוסקבה את המוטיבציה לפעולה נגד אוקראינה - על כל משמעויותיה לזירה הבינלאומית ובתוך כך גם השלכותיה לכלכלה האמריקאית. מבחינת הממשל, התמיכה שהוא מקבל היום מהרפובליקנים היא העדות לכישלון מדיניותם בעבר.

לא ניתן עדיין לקבוע האם התנהלותו של הנשיא ביידן מול המשבר במזרח אירופה תשפר במידה ניכרת את שיעור התמיכה הציבורית בו, שהייתה נמוכה בחודשים האחרונים. אך [סקרים](#) שנערכו מעלים כי מרבית הציבור תומך במדיניות הממשל, בדגש על השימוש במנוף הסנקציות, ובכלל זה [תמיכה](#) בעצירתה של רכישת הנפט מרוסיה למרות הסיכון לעליית המחיר. חלק מהציבור אף מעוניין שהממשל ינקוט צעדים חריפים יותר מול רוסיה. יודגש, כי רוב [הציבור האמריקאי](#) ממשיך להתנגד למעורבות אמריקאית צבאית ישירה במשבר, ועדיין כ-30 אחוזים מהציבור תומך בהרחבת המעורבות ובעיקר באכיפה של אזור אסור לטיסה מעל אוקראינה.

ברי כי הנשיא ביידן מעריך שהתנהלותו נוכח המשבר מול רוסיה משפיעה ישירות על תפיסתו כמנהיג, הן בזירה הבינלאומית והן במערכת הפנימית. נראה שבפועל, בארצות הברית עצמה ומחוצה לה מתרשמים מהנחישות שהוא מפגין ומטיפולו במשבר, תוך גיבושה של קואליציה בינלאומית אפקטיבית נגד רוסיה. נוצר רושם כי הממשל וביידן אישית היו מוכנים לקראתו, והחודשים שקדמו לפלישה נוצלו להכנת המדיניות שהוצאה לפועל כשפרץ. מבחינת הממשל, ארצות הברית תעניק לאוקראינה את הסיוע הנדרש לה, להוציא התערבות צבאית ישירה. אמנם הצהרות חוזרות ונשנות של הנשיא ביידן ברוח זו עלולות לזרז את רוסיה להמשיך במערכה הצבאית ואולי אף להסלימה, אך הן נועדות בראש ובראשונה לצרכי פנים, קרי להבטיח את תמיכת הציבור האמריקאי במדיניות הממשל ובכלל זה בקבלת מחירה, בפרט הכלכליים. בה בעת, סביר כי הממשל מביא בחשבון כי מול הסלמה בהתנהלות של רוסיה, ובוודאי אם תשתמש בנשק בלתי-קונבנציונלי, תעמוד בפני מנהיגי נאט"ו דילמה אשר להיקף המעורבות הצבאית מצידם.

המשבר מול רוסיה צפוי להמשיך ולהשפיע על סדר היום האמריקאי, אך אין הוא משנה עקרונית את ראייתו כי האיום מסין הוא המשמעותי ביותר, וההשפעה העיקרית לטווח הארוך על האינטרסים האמריקאים תיגזר מתוצאות התחרות עימה. גם אם מאפייניו של המאבק מול סין שונים מאלה המגדירים את המאבק מול רוסיה, הרי שבראיית הממשל האמריקאי, אופן התנהלותה של סין מול ארצות הברית תושפע גם מהנחישות האמריקאית להוכיח כי לתוקפנות הרוסית נילוה מחיר משמעותי וכי אינה מביאה הישגים מדיניים. בשיחתו עם נשיא סין [הדגיש ביידן](#) את ההשלכות החמורות שתהיינה להירתמות סין לסייע לרוסיה במערכה באוקראינה. בארצות הברית אמנם מוערך שהנשיא פוטין טרם הפנים במלואו את הקושי הרב ואת המחיר הכרוכים בניסיון לממש את יעדיו, הן אשר לעתיד אוקראינה ובוודאי אשר לדרישותיו הקשורות

בהיערכות נאט"ו. ועדיין, הפגיעות של רוסיה, ובפרט של צבאה, הבליטה את הפערים בינה לבין ארצות הברית בכלל והמערב בפרט.

ולגבי המזרח תיכון: יש לשער כי ממשל ביידן מבין כנראה שבעת הנוכחית, עליו להשקיע מאמץ, יותר מאשר בתחילת כהונתו, בניסיון לשכנע את מדינות המפרץ ובעיקר את ערב הסעודית להגדיל את תפוקת הנפט כדי לבלום את עליית מחירו. עם זאת, לא נראה שכוונה זו מלמדת על שינוי מהותי אפשרי ביעדיו ובסדרי העדיפות במזרח התיכון. מדינות האזור מנסות בשלב זה לשמור לעצמן מרחב תמרון, כולל לעיתים תוך אימוץ מדיניות מתעמתת מול וושינגטון, או במקרה הטוב עמדה ניטרלית. משמעויותיה של מדיניות זו ליחסיהן בעתיד עם הממשל האמריקאי עוד תתבררנה לנוכח מאזן העוצמות והחולשות שיתפתח בין ארצות הברית ליריבותיה, רוסיה וסין, וגם לאור הפרשנות שתינתן בהמשך למהלכיהן במהלך המשבר, במערכת הפוליטית האמריקאית, בממשל עצמו ובקונגרס.

---

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט